

İLGİLİ KURULUŞLARI TANITMA

Dergimiz Şubat 1967 sayısından itibaren mensuplarımızla ilgili önemli kuruluşlarımızı tanıtmaya başlamıştır. Yazılar geliş sırasıyla yayınlanmaktadır. Gönderilen yazılar için teşekkür ederiz.

TÜRKİYE DEMİR VE ÇELİK İŞLETMELERİ DİVRİĞİ MADENLERİ MÜESSESESİ

Divriği Demir Madenleri Sivas iline bağlı Divriği ilçesi hudutları içinde, Sivas - Erzurum Tren yolu üzerinde, Karabük - Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Umum Müdürlüğüne bağlı bir müessesedir.

Madenin bilinişi çok eskidir. Timur'un at nallarını ve kılıçlarını Divriği demirinden yaptırdığı rivayet olunur. Evliya Çelebi seyahatnamesinde Divriği Demirlerinden bahseder. Kanuni'nin Divriğiden Demir almak için şose döşettiği bir gerçektir. Yakın köylerde su gücü ile çalıştığı söylenen Eritme körüklerinin arttığı cürufalar halen kapanmamıştır, görülebilmektedir.

D. D. Y. Divriği'den geçirilirken güzergâh üzerindeki döküntü cevherler dikkati çekmiş ve kaymakamın ilgisi ile M. T. A. dan V. Kovenko bu iş için vazifelenmiştir. V. Kovenko, Ana yatak A. Kafayı Hüseyin Kalaycı adında bir köylünün rehberliği ile 1936 da bulunmuştur. Yataklar M. T. A. am etüdlerini

müteakip 1933 de Etibank tarafından işletmeye açılmıştır.

Yataklar :

Yataklar alfabelik sıraya göre isimlendirilmiştir.

Bunlardan :

A — B Kafalar : Kontakt Metazomatoz bir teşekküldür. Büyük kısmı Siyenitin bir kısmı da serpantin zararına olarak siyenit içinde, siyenit serpatin kantağında teşekkül etmiştir.

C — Plâseri : Eluviyal bir teşekküldür. Civarında ve kendinden + kotlardaki hematit kütlelerin dağılması ve şimdiki mevkiinde terakümü neticesi oluşmuş bir Plâserdir.

Madene bağlı yan taşlarda fosile rastlanmamıştır. Yaş olarak Eosenin sonu veya oligosenin başı kabul edilmektedir.

Rezerv ve tenor :

Cevher yataklarına ait rezerv ve tenor durumları tabloda gösterilmiştir.

	Cevherin Cinsi	Tenor % Fe	Görünür rezerv (Ton)	Alınan Miktar (Ton)	Kalan rezerv • (Ton)
A. Kafa	Manyetit	65	36 600 000	5 672 026	30 927 974
B. Kafa	Hematit	63	3 680 000	128 651	3 551 349
C. Plâseri	Hematit	60	7 000 000	4 631 590	2 368 410

Görünür rezervlerden işletme ziyatı düşünülmemiş olup, C. Plâserinde yeni aramalar sonucu rezerv artışı beklenmektedir.

istihsal ve Faaliyetleri :

Her bakımdan ayrı karakter taşıyan yataklarda (Kafa ve plâserde) çalışma prensibi aynı ve açık işletmedir. Her iki sahada da örtü tabakasının kaldırılması açık işletme için müsaittir.

Divriği Madenleri, Türkiye'de Demir ve Çelik Sanayinin ham maddesi olan Demir Cevherini büyük ölçüde karşıladığı, Demir Çelik sanayiinde Türkiye'de gün geçtikçe genişlediği için Demir cevherine olan ihtiyaç ta durmadan artmakta, istihsal miktarı hep yükselmek-

tedir. Bu artışı karşılayabilmek Müessesede iki grubun iyi çalışmasına bağlıdır. Bunlardan birincisi ve en mühimi delik delmek, ikincisi de patlatılan deliklerin çıkardığı paşayı kaldırmak. İkincisi gruda dahil yükleyici ve taşıyıcı makinalar müessesenin her devresinde yeterli olmuştur. Müessese istihsal artışıını karşılamak maksadı ile geniş ölçüde tevsiat yapmak lüzumunu hissetmiş ve ön plânda nakliye imkânlarını genişletmiştir. A. Kafa — Cüre arasında 100/ton saat kapasiteli bir havai hat kurulmuş olup bunu takviye için de yine aynı noktalar arası kara yolu ile bağlanmıştır. Sevk edilemeyen fazla istihsali stok edip, müsait mevsimlerde, bilhassa istihsalin düşük olduğu kış ayların-

da sevketmek için Cürek istasyonunda 3000 m² lik (200 000 tonluk) A. Kafada 400 m² (400 000 tonluk) stok sahası açılmıştır. Buraya cevheri nakletmek için özel ve dik meyil-lerde çalışan 4 adet Rötör frenli 20 tonluk Euclid kamyonu temin edilmiştir. A. Kafadaki galeri nakliyatı hariç sahalardan Demiryolu (Devokil) kaldırılmış olup, nakliyat işi tamamen kamyonlarla yapılmaktadır, istenen istihsal ve dekapajın artık delme hızı çok düşük olan eski tip su ile çalışan darbeli delme makinaları ile tahakkukuna imkân kalmadığından bunların yerine son model deliciler alınmıştır. Ingerson Rond D M 3/D H D 400 tip düşey olarak çalışan ve kızaklı bir pereratör olan bu «Drill Master'ler 7 1/2» ça-

pında delik delmektedir. Cevherde 4 - 5 m. saat, Dekapajda 7-10 m/saat sürata ulaşmaktadır.

Bu deliklerde büyük miktarda patlayıcı madde atılır. Yurdumuzda Azot Sanayii geliştikten sonra, dinamit yerine Teknik Amonyum Nitrat kullanılmaya başlanmıştır. Çok ucuz ve Emniyetli olan AN - FO kullanılmamasından sonra patlayıcı madde maliyetinde büyük düşüş sağlanmıştır.

A. Kafa işyerinde sarf edilen patlayıcı madde kuruşlandırılırsa AN - FO tatbikinden sonra ton ve m' başına patlayıcı madde maliyetinin ne büyük düşüş gösterdiği görülmektedir.

Yıllar	Dinamit Kg/TL.	AM - Nl Kg/TL.	T o n B a ş ı n a				M3 Başına			
			D i n : i m i t		AM - Mt		Dinamit		AM - Mt	
			Kg.	TL. Tutan	Kg.	TL. Tut.	Kg.	TL. Tut.	Kg.	TL. Tut.
1957	7,60	—	0,060	0,23	—	—	0,084	0,64	—	—
1958	7,70	—	0,054	0,42	—	—	0,156	1,84	—	—
1959	13,50	—	0,072	0,97	—	—	0,139	1,88	—	—
1960	12,49	—	0,075	0,94	—	—	0,196	2,44	—	—
1961	14,22	—	0,088	1,25	—	—	0,187	2,65	—	—
1962	13,84	2,42	0,065	0,90	0,024	0,06	0,105	1,45	0,007	0,01
1963	13,60	2,43	0,014	0,19	0,092	0,22	0,010	0,13	0,212	0,51
1964	13,95	2,82	0,017	0,24	0,128	0,36	0,003	0,04	0,283	0,80
1965	13,92	2,85	0,014	0,19	0,114	0,36	0,016	0,12	0,208	0,59
1966	13,99	2,74	0,018	0,25	0,110	0,30	0,003	0,04	0,149	0,41
1967	13,90	2,83	0,016	0,22	0,120	0,34	0,013	0,18	0,411	1,16

1961 de ton başına 125 kuruş olan patlayıcı madde AN - FO tatbiki ile 1963 de 41 kuruşa düşmüştür. Diğer senelerde aynı seviyede seyretmektedir. Meselâ son sene 1967 de 56 kuruş olmuştur. Dekapajda da m3 ba-

şına 265 kuruş iken yine AN - FO tatbikiyle 50 kuruş civarında düşürülmüştür.

Müessese İşletmeye açıldığından 1967 sonuna kadar istihsal edilen cevher, yıllara göre aşağıda gösterilmiştir.

Yıllar	A. Kafa	C. Plâseri	Yekûn
1938 - 1943	215 431	296 073	512 004
1943 - 1948	208 372	557 347	765 719
1948 - 1953	437 270	761 116	1 198 386
1953 - 1958	1 148 769	917 836	2 066 605
1958 - 1963	1 402 789	917 278	2 320 067
1963	427 298	220 175	580 389
1964	393 878	187 175	581 562
1965	608 764	256 028	871 942
1966	549 519	241 002	793 988
1967	408 087	344 135	752 222
Yekûn	5 800 667	4 631 590	10 432 267

Dekapaj durumun :

Dekapaj istihsal için çok önerli bir sorun teşkil etmektedir. Dekapaj paşasını atacak saha müsait olmasaydı maliyet büyük kabarıklık gösterirdi.

A. Kafa için hesaplanmış bir dekapaj programı mevcuttur. Buna göre bidayetten sonuna kadar 5 200 000 m³. dekapaj yapılacaktır. C. Plâseri için belli bir dekapaj m³ yoktur. B. Kafaya ait program da henüz tamamlanamamıştır. Aşağıdaki çizelgede bu hususlar sarahaten belirtilmiştir.

A. K a f a		C. P l â s e r i		
Program yekûn m ³	Fiili m ³ 1967 sonu hesabıyla	Program Yekûn m ³ Tesbit edilmiş	Fiili m ³ 1967 sonu hesabile	Muhtemel m ³
5 200 000	1 734 401	program, yoktur.	1 623 288	1 000 000

Satışlar :

Üretilen demir cevherinin yegâne alıcısı Karabük Demir ve Çelik fabrikalarıdır.

Bu arada harici satışlar da olmuştur. Mühim yekûn tutmamakla beraber istatistiki

kıymeti vardır. Özellikle satışlar Almanya ve Çekoslavakya'ya yapılmıştır.

Karabük dışındaki dahili satışlar da yine istatistiki ve nevi belirtmek bakımından gösterilmiştir.

Gruplarına göre aşağıdaki şekilde tasnif edilir.

Karabük	Yurt içi			Yurt Dışı
	Çimento Fabrikaları	Kömür yıkama Sanayii G. L. 1.	Çeşitli Sanayiciler	
9 903 877	53 183	22 470	1152	451 655

Yeni Yataklar :

M. T. A. dan Etibank'a devredildikten sonra Müessese bünyesinde aramalar neticesinde bu sahalara 2 saha eklenmiştir. Dumluca

ve Güneş mevkilerindeki bu yataklar henüz hazırlık safhasında olup etüdüleri yapılmak üzeredir.

Görünür rezerv ve tenor durumları aşağıda görüldüğü gibidir.

Dumluca	Cevher Cinsi	Tenor % Fe	Görünür rezerv (Ton)
		Manyetit	64
Güneş	Hematit	40	1000 000

